

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

VILLE KALLIOMÄKI

Luova ilmaisu kehitysvammaisten harrastustoiminnan kehittämisen tukena

SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMA
2020

Tekijä(t) Kalliomäki, Ville	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä toukokuu 2020
	Sivumäärä 27	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Luova ilmaisu kehitysvammaisten harrastustoiminnan kehittämisen tukena		
Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
<p>Lähdin työssäni tarkastelemaan mahdollisuuksia käyttää luovaa ilmaisua tapana saada tietoa kehitysvammaisten asumisyksiköiden asukkaiden harrastustoiveista. Pulmana on usein toiveiden sanoittamisen tai ilmaisun vaikeus, joten tarkoituksena oli luoda vaihtoehtoinen ilmaisutapa näille toiveille.</p> <p>Taustatietona käytin tietoa kehitysvammaisten ilmaisuvaikeuksista ja niiden ilmenemis- muodoista, ohjeita toiminnan ohjaamisesta kehitysvammaisille, tietoa ja ohjeistusta luovasta ilmaisusta ja sen muodoista, sekä Narratiivisen työmenetelmän periaatteita.</p> <p>Toiminta toteutettiin yhdeksänä kontaktikertana 5.1.2020-15.3.2020 välisenä aikana. Osallistujaryhmällä teetettiin kolmiulotteinen maisema, jota tulkitsemalla heidän toiveistaan oli määrä saada tietoa. Lopuksi maiseman merkitykset purettiin tarinankerronnan ja roolipelin avulla.</p> <p>Tuloksena saatu maisema kuvasti osallistujien harrastuksia ja mieleistä vapaa-ajan tekemistä. Purkuun käytetyt figuurit osoittivat käytöksessään myös ryhmän jäsenille luontaista käytöstä. Sitä siis voi käyttää tiedon keräämisen välineenä.</p> <p>Toiminnan tuotos onnistui kuvaamaan osallistujien toiveita ja heille luontaisia käyttömalleja tarkasti ja todenmukaisesti, ja tyydytti sille asetetut tavoitteet.</p>		
<p>Asiasanat ratkaisukeskeisyys, narratiivisuus, puhetta tukeva ja korvaava kommunikaatio</p>		

Author(s) Kalliomäki, Ville	Type of Publication Bachelor's thesis	Date May 2020
	Number of pages 27	Language of publication: Finnish
Title of publication Creative Expression to develop recreational activities for those with disabilities		
Degree program Degree programme in social services		
<p>This practice-based thesis was conducted to study the possibility of utilizing creative expression and hand-crafted arts as support for verbal communication when collecting information about wishes of those with developmental disability living in assisted living, about their wishes regarding the possibilities for recreational activities.</p> <p>I utilized information about communication challenges of those with disabilities, instructions on how to guide activities for those with disabilities, different form of creative expression, and principles of Narrative work.</p> <p>Activity was executed between 5th of January 2020 and 15th of March 2020. Participating tenants were instructed to create a three-dimensional landscape, which would include their wishes for recreational activity and could be interpreted. The interpreting was the done using miniature figures and hosting a role play session of sorts to the participants.</p> <p>The resulting landscape did include the preferred recreational activities of participating tenants. The figures also acted in a way that was considered typical for the group. Because of this realism, this can be used to collect useful information, that can be trusted and utilized.</p> <p>Since the resulting activity managed to produce information that was useful and trustworthy, the goals on using creative expression to gather information were fulfilled.</p>		
<u>Key words</u> Solution orientation, narrativity, augmentative and alternative communication		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 ILMAISUVAIKEUDET	6
2.1 Synnynnäiset ilmaisuvaikeudet	7
2.2 Myöhemmin elämässä ilmenevät kommunikointivaikeudet.....	8
3 LUOVA ILMAISU	8
3.1 Askartelu	9
3.2 Ompelu.....	9
3.3 Maalaaminen tai piirtäminen.....	9
3.4 Näyttelemine	10
3.5 Narratiivisuus	10
3.5.1 Kuuntelemisen taito	10
3.5.2 Ei tietäminen	11
3.5.3 Tulkinnan taito	11
3.5.4 Ulkoistaminen	11
3.5.5 Kysymysten esittäminen ja uusi tarina.....	11
3.5.6 Näytelmäkirjailijan ajatusmalli	12
3.5.7 Merkityksen löytäminen.....	12
4 OHJAAMINEN	12
4.1 Toiminnanohjaus.....	13
4.2 Strukturointi	15
4.3 Tavoitteellisuus	15
5 TOTEUTUS	16
5.1 Ryhmä ja paikka.....	16
5.2 Tavoite.....	16
5.3 Tutkimusmenetelmä.....	18
5.4 Tehtävänanto	18
5.4.1 Miniatyyrihahmot.....	19
5.4.2 Maiseman suunnittelu	19
5.4.3 Purku	20
6 OHJAUSKERRAT	21
6.1 Ensimmäinen kerta 5.1.2020.....	21
6.2 Toinen Kerta 12.1.2020.....	22
6.3 Kolmas kerta 19.1.2020	24
6.4 Neljäs kerta 26.1.2020.....	25
6.5 Viides kerta 2.2.2020	25

6.6 Kuudes kerta 16.2.2020.....	26
6.7 Seitsemäs kerta 23.2.2020.....	26
6.8 Kahdeksas kerta 1.3.2020	27
6.9 Viimeinen kerta 15.3.2020.....	27
7 LOPPUPOHDINTA JA YHTEENVETO	30
7.1 Sanallinen palaute	30
7.2 Purku tarinan avulla	30
7.3 Yhteenveto, ja oman oppimisen reflektointi	31
LÄHTEET	

1 JOHDANTO

Lähdin työssäni tarkastelemaan tapoja, joilla voisi tukea suullista kommunikointia niille, joille se on haasteellista. Työni tavoite on tuottaa työtapa, jolla voi kerätä tietoa lievästi kehitysvammaisen henkilön toiveista asuinpaikan mahdollistamia harrastusmahdollisuuksia koskien. Tehtävänantona on miettiä, millaisessa ympäristössä he haluaisivat asua, ja mallintaa se maisemaksi. Tarkoitus on näin saada tietoa siitä, mitä he asuinpaikaltaan toivovat. Tämänlainen tieto on tärkeää varsinkin nykyään, kun laitosasumista ollaan ajamassa alas, ja kodinomaisuutta ollaan korostamassa. Pulmaksi muodostuu usein se, että jo normaalille ihmiselle voi olla vaikeaa sanoittaa toiveitaan asuinpaikalta, tai parannuksia jo olemassa olevaan asuinympäristöön. Lisäksi sanalliset tai kirjalliset palautteet, tai kysymykset voi ymmärtää väärin. Joku saattaa esimerkiksi käyttää värikästä ja hyvin kuvaavaa kieltä, toinen saattaa olla sanallisen ilmaisun kanssa suurissakin ongelmissa. Kun asiasta on mallinnettu kolmiulotteinen maisema, on tieto asukkaiden toiveista selkeämmin esillä. Tavoitteenani on siis luoda siis työkalua, jolla tämän kaltaista tietoa saa kerättyä sanallista ilmaisua tukien.

2 ILMAISUVAIKEUDET

Puhe- ja kommunikaatiovaikeudet liittyvät usein aivojen keskushermoston toimintaan, ja niitä heikentäviin sairauksiin tai vammoihin. Tyypillisesti vaikeudet ovat joko viestien, kuten kehon eleiden tai kasvojen ilmeiden tulkinnessa, tai kyvyssä tuottaa tai käsitellä puhuttua viestintää. Tämän kaltaiset häiriöt voivat olla joko synnynnäisiä, tai kehittyä elämän aikana esimerkiksi onnettomuuden tai etenevän sairauden seurauksena. (Papunet, 2020.) Jopa normaalilla, ei kehitysvammaisella, ihmisellä tulee joskus

vastaan tilanne, jossa ei oikein saa puettua sanoiksi sitä, mitä mieltii. Tämä ei välttämättä viesti mistään kielen kehityksen häiriöstä, vaan on normaalia kielellisesti lahjakkaallekin ihmiselle. Kehitysvammaisilla ihmisillä on kuitenkin usein vaikeuksia kommunikoinnin kanssa, ja tällöin kommunikoinnin apuvälineistä on hyötyä. Papunetin artikkelin ”Ilmaisun mukauttaminen” mukaan, kommunikoinnissa olisi hyvä pitäytyä konkreettisissa asioissa, joita voi tarvittaessa havainnollistaa esimerkiksi näyttämällä, piirtämällä, kuvan tai esineen avulla (Papunet, 2020). Olisi tärkeää muistaa, että erilaiset ilmaisun vaikeudet eivät välttämättä täysin poista kykyä ilmaista itseään tietyllä tavalla, esimerkiksi puhumalla, vaan muuttavat sitä. Muuttuneen kommunikoinnin vuoksi lähipiirin ihminen toimii usein tukena kommunikoinnissa. (Papunet, 2020.)

2.1 Synnynnäiset ilmaisuvaikeudet

Puutteellinen kyky käsitellä aistitietoa ja reagoida siihen tarkoituksenmukaisesti on yleensä synnynnäistä, ja siihen liittyy esimerkiksi heikko tai täysin puutteellinen kyky lukea ilmeitä, tai sanallisen kommunikoinnin vaikeudet. Tämä ei tarkoita, että henkilö olisi kokonaan kyvytön, vaan jokin kommunikoinnin osa-alue saattaa olla hänelle erityisen haasteellinen. Esimerkiksi autismin kirjon diagnoosin omaava henkilö saattaa olla vuorovaikutustilanteessa etäisen tai ujon oloinen. Hän saattaa välttää katsekontaktia, reagoida oudosti tai puutteellisesti esimerkiksi huumoriin, tai tulkita sanottuja asioita hyvin kirjaimellisesti. Paula Tilli kertoo kirjassaan *Toisin: minun Asperger-elämäni* (Tilli, 2013), kuinka hän esimerkiksi hymyilee ollessaan surullinen. Hänelle tämä on normaalia, joskin se poikkeaa siitä, miten valtaväestö ilmaisisi saman tunnetilan. Tässä tapauksessa voisikin ajatella, että viestijöillä on välissään eräänlainen kieli-muuri, sillä he käyttävät samoja viestinnän työkaluja eri tavoilla, joista toinen on tavallisesta poikkeava, toinen yleisesti hyväksytty, mutta kummatkin palvelevat samaa tarvetta, halua tulla ymmärretyksi. Muita kehitysvammaisuuteen liitettäviä viestinnän vaikeuksia ovat esimerkiksi CP-vammaisuudesta aiheutuva kielen kehityksen erityisvaikeus, joka voi johtaa puheen kehityksen puuttumiseen tai ääntämisen epäselvyyteen. CP-vammaisilla on myös usein tahdonalaisten liikkeiden hallinnan ongelmaa tai aistiyli- tai -aliherkkyyttä. Kehitysvammaisuuteen kuuluu myös usein puheen kehityksen viivästyksiä tai vaikeuksia sanojen ymmärtämisessä tai löytämisessä, jotka vaihtelevat voimakkuudessa riippuen kehitysvamman vakavuudesta ja laajuudesta. Muita

kielen kehityksen häiriöitä ovat esimerkiksi valikoiva puhumattomuus (selektiivinen mutismi) tai kehityksellinen kielihäiriö, vanhalta nimeltään dysfasia. (Papunet, 2020.)

2.2 Myöhemmin elämässä ilmenevät kommunikointivaikeudet

Toinen puhevamman ilmenemismuoto on myöhemmällä iällä sattuneen onnettomuuden tai sairauden seurauksena tullut puhekyvyn tai kielellisten taitojen menetys. Tällöin muut tavat viestiä, kuten eleet tai ilmeet ovat yleensä tallella, ja niitä voi hyödyntää viestinnässä puhetta korvaavina keinoina, esimerkiksi puhelimen teksti puheeksi toiminto, mikäli henkilö ei kykene puhumaan, mutta kykenee kirjoittamaan. Jotkin etenevät sairaudet, kuten dementia, tai kuulon alenema, saattavat vaikeuttaa tai kokonaan sulkea erilaisia kommunikoinnissa käytettyjä viestimisvälineitä tai -kanavia.

Tämänkaltaisia sairauksia ovat aivoverenkierron häiriöt kuten afasia ja dysartria, keskushermoston sairaudet kuten ALS, MS- tai Parkinsonin tauti, sekä etenevät muistisairaudet. (Papunet, 2020.)

3 LUOVA ILMAISU

Luova ilmaisu käsittelee vaihtoehtoisia kommunikointitapoja esimerkiksi tarinankerroksen, tai piirtämisen avulla. Tällä ei välttämättä pyritä kokonaan korvaamaan puhetta, vaan tukemaan sitä erinäisin apukeinoin. Tämän työn tapauksessa, apukeinona toimivat askarreltu maisema, ja maalatut miniatyyrit. Maisemaan on mallinnettu tekijöiden toiveita ja ajatuksia, ja miniatyyrien avulla niin tekijät, kuin asuntolan ohjaajatkin, voivat tarkastella näitä ulkopuolisen katselijan roolissa. Luova ilmaisu ei kuitenkaan rajoitu tähän, vaan se on monipuolinen työmenetelmä, jota rajoittaa vain ohjaajan mielikuvitus. Työtapoja on monia, joista seuraavaksi listattuina muutamia.

3.1 Askartelu

Työssä käytetty kolmiulotteisen maiseman, eli dioraaman valmistaminen toimi tapana ilmaista sisäisiä toiveita ja haaveita sanojen lisäksi myös visuaalisesti. Erona piirtämiseen ja maalaamiseen on maiseman kolmiulotteisuus, jolloin siihen voi sijoitella hahmoja ja yhdistää askarteluun tarinankerrontaa. Mitä nämä hahmot touhuavat? Miten ne kommunikoivat keskenään? Hahmoina voivat toimia työssä käytettyjen miniatyyrien lisäksi, vaikka shakkinappulat tai kinder-munien figuurit. (Terveyden ja Hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2020.)

3.2 Ompelu

Erilaiset kangastyöt voivat toimia ilmaisun välineinä. Esimerkiksi saunaan tehtävä laudeliina, tai olohuoneeseen tehtävä seinävaate, jonka saa vapaasti koristella haluamallaan tavalla voi kertoa tekijän mielenkiinnonkohteista tai antaa keskustelulle hyvän alkusysäyksen. Esimerkkinä jos tekijä koristelee laudeliinansa, vaikka kodin pohjapiirroksella, voi häneltä kysyä, onko tämä hänen haavekotinsa pohjapiirros, jolloin mahdollisella keskustelulla on selkeämpi alkupiste. (Terveyden ja Hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2020.)

3.3 Maalaaminen tai piirtäminen

Sekä maalaaminen, että piirtäminen toimivat itseilmaisun välineinä ja ovat ehkä ensimmäinen luovan ilmaisun muoto, joka monelle tulee mieleen. Kommunikoinnin haasteet ovat usein ulosannissa. Kommunikoijalla saattaa olla mielessään hyvinkin selkeä vastaus tai mielikuva, mutta sen sanoittaminen on vaikeaa. Asia on niin sanottusti ”kielen päällä”, mutta sitä ei saa ”sytkäistyä ulos”. Sen maalaaminen tai piirtäminen paperille tai muulle alustalle toimii siis sanoille vaihtoehtoisena tapana kommunikoida. (Terveyden ja Hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2020.)

3.4 Näytteleminen

Luova ilmaisu ei ole vain kädentaitoja, se voi olla myös näyttelemistä. Toiset ovat taitavampia ilmaisemaan itseään elein tai lausein, kuin toiset. Näyttelemisessä on tärkeää myös huomata, että roolihahmoon eläytyminen voi poistaa omia kompastuskiviä, kuten epävarmuutta, sillä roolihahmolla ei ole näitä ongelmia, vaan se on itsevarma ja määrätietoinen. Koska roolihahmo on tavallaan eri persoona kuin näyttelijä itse, voi sen avulla myös tarkastella itselle hankalia asioita, ulkoistamalla ne. Usein omat ongelmat ovat niin lähellä itseä, että niihin on vaikeaa löytää ratkaisuja, mutta toista ihmistä on usein helppo neuvoa. Esimerkiksi ujo ihminen voi ottaa rohkean roolihahmon tarkasteltavaksi, ja miettiä, mitä se tekee toisin, ja miten hän voisi tulla enemmän tämän hahmon kaltaiseksi. Olennaista tämänkaltaisessa työskentelyssä on kyky eläytyä ja toisaalta ohjaajan kyky luoda ilmapiiri, joka rohkaisee eläytymistä. (Terveiden ja Hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2020.)

3.5 Narratiivisuus

Narratiivisessa työskentelyssä työntekijä kiinnittää huomiota asiakkaan kertomukseen ja sieltä esiin tulevaan tarinaan. Narratiivisen työtteen omaksuminen edellyttää kuitenkin seuraavien asioiden sisäistämistä. Kuuntelemisen taito, ei tietämisen asenne, tulkinnan taito, ongelmien ulkoistaminen, kysymysten esittämisen taito, uuden tarinan kehittäminen, näytelmäkirjailijan ajattelumalli ja merkityksen ymmärrys. (Mielonen & Lalaagheghe, 2008, 14-15.)

3.5.1 Kuuntelemisen taito

Ennen kuin kuultua tarinaa voi tulkita tai tutkia, on tärkeää antaa ”ongelmatarinan” tulla kuulluksi ja luoda kertojalle tunne, että hänen kertomaansa kuunnellaan ja arvostetaan. Kuunnella tulisi välttää vertailua normeihin tai ongelmien etsimistä tarinasta, vaan keskittyä siihen, miten tarina ja tarinan kertoja ovat päätyneet tähän pisteeseen. Tämänkaltaisen tarina on tilaisuus kulkea hetki kertojan kengissä ja kokea sekä nähdä asioita hänen näkökannaltaan. Siis ymmärtää hänen puolensa asioista. (Mielonen & Lalaagheghe, 2008, 15.)

3.5.2 Ei tietäminen

Ei tietämisen asenne syntyy, kun kuuntelee kertojan tarinaa aidosti ilman ennakkotulkintoja. Siinä päästetään irti omista odotuksista tai kerätystä tiedosta, ja keskitytään ihmettelemään kuunneltua tarinaa kysymyksiin kuten ”olisiko mahdollista...” tai ”mitä jos...”. Pohjimmiltaan tällä pyritään selvittämään jotain, jota ei vielä tunneta. (Mielonen & Lalaagheghe, 2008, 15-16.)

3.5.3 Tulkinnan taito

Jokainen tekee tulkintoja, halusi tai ei. Niiden tekeminen on osa ihmisten kykyä lokeroida asioita. Koska tulkintoja ei voi välttää, tulisi sen sijaan välttää asennetta, että tiedämme kertojan elämästä häntä itseään enemmän. Jokainen henkilö on oman elämänsä asiantuntija, ja heitä tulisi kuunnella, sen sijaan että uskoo itse tietävänsä paremmin. (Mielonen & Lalaagheghe, 2008, 16)

3.5.4 Ulkoistaminen

Ulkoistamisen ideana on, että kertoja ei ole ongelma, vaan kertojalla on ongelma. Tämä ongelma on kertojasta erillinen ja on tunkeilija hänen elämässään. Usein tämä raja on kuitenkin vaikea hahmottaa, ja on helppoa alkaa syyttää itseään ongelmistaan. Ongelman ulkoistamisessa voidaan kysyä, miltä tämä ongelma näyttää, minkä muotoinen tai värinen se on? Onko sillä nimi? Mistä se pitää ja mitä se vihaa? Kysymykset saattavat tuntua hupsuilta, mutta ne auttavat näkemään ongelman itsestään erillisenä entiteettinä, jolloin sitä on helpompi käsitellä. (Mielonen & Lalaagheghe, 2008, 16.)

3.5.5 Kysymysten esittäminen ja uusi tarina

Kun kertojan kanssa on saatu muodostettua riittävän luottamuksellinen suhde, ja koetaan että häntä ymmärretään. Voidaan siirtyä etsimään tarinasta kohtia, joista voidaan kehittää uutta tarinaa. Kysymällä kysymyksiä kuten ”mitä jos olisitkin tehnyt näin”, voidaan ohjata tarina uusille raiteille ja vahvistamaan tunnetta, että ihminen voi itse vaikuttaa elämäänsä. Pitää kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että uusi tarina on

mielenkiintoisempi kuin ongelman saastuttama vanha tarina. Tällöin seuraava taito tulee tärkeäksi. (Mielonen & Lalaagheghe, 2008, 16-17.)

3.5.6 Näytelmäkirjailijan ajatusmalli

Hyvä kirja tai näytelmä on immersiiivinen ja vetää katsojan sisäänsä. Avain tähän on tarinoiden elävöittäminen yksityiskohdilla. Kun pyritään vastustamaan ongelman hallitsemaan tarinaa uudella, tulisi siitä tehdä niin houkutteleva, että se suorastaan vetää mukaansa. Tätä varten on hyvä kysellä kertojalta hänen omia kokemuksiaan ja tunteuksiaan uuteen tarinaan liittyen. (Mielonen & Lalaagheghe, 2008, 17.)

3.5.7 Merkityksen löytäminen

Kertojan tarinan ei tarvitse olla todellinen, se voi olla fiktiivinen tai osittain fiktiivinen. Tärkeää ei ole tarinan todenperäisyys, vaan siinä piilevä merkitys. Esimerkiksi prinsin tai prinsessan löytäminen ja eläminen tämän kanssa onnellisena voi viestiä toiveesta perustaa perhe, tai elää esimerkiksi nykyisen yhteisön kanssa, koska kokee nämä perheenä, ei tarpeesta olla kirjaimellinen kuninkaallinen. Erään tulkinnan mukaan kaikki narratiivit seuraavat rakennetta alku, keskiosa ja loppu. Tämä rakenne on hyvä tunnistaa, sillä kertojan esiin tuomien asioiden sijoittelulla on usein merkitystä. Tuleeko tarinan sankari onnelliseksi tarinan lopussa, vai onko hän onnellinen jo alussa? (Mielonen & Lalaagheghe, 2008, 18.)

4 OHJAAMINEN

Moni saattaa kokea kehitysvammaisen ihmisen yksinkertaisesti tyhmänä ja ajatella että sellaisen kanssa ei voi askarrella mitään hienoa tai monimutkaista. Tämä ajatus on kuitenkin väärä, sillä kehitysvammaiset ovat täysin kykeneviä tuottamaan kauniita töitä, siinä missä muutkin ”terveet” ihmiset. Ero tulee esille valmiuksissa ja oman toiminnan ohjaamisessa. Esimerkkinä vaikka joulukortin teko, jossa tulisi piirtää

joulukuusi, leikata se irti, liimata taustapahville ja koristella. Normi ihmiselle riittää usein vain mallikappale tehtävästä työstä ja ehkä suullinen ohjeistus yhden kerran. Hän osaa arvioida omaa tekemistään, vertailla omaa tekemistään mallikappaleeseen ja säättää tai tehdä korjauksia sen mukaisesti. Kehitysvammaisella saattaa taas olla useita vaikeuksia, mutta tämä ei tarkoita, etteikö hän pystyisi toteuttamaan esimerkin korttia, hän vain tarvitsee hiukan enemmän tukea siinä. (Terveysten ja Hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2020.)

4.1 Toiminnanohjaus

Toiminnanohjaus tarkoittaa henkilön kykyä suunnitella omaa toimintaansa, ohjata sen etenemistä ja aloittamista, vastata mahdollisiin muutoksiin, sekä pysyä keskittyneenä senhetkiseen työhön, eikä häiriintyä tekemään jotakin muuta. Toiminnanohjauksen vaikeus johtaa siihen, että henkilö saattaa vaikuttaa motivoimattomalta, hän istuu ja häntä täytyy jatkuvasti patistaa jatkamaan työtään. Henkilö voi myös tehdä asioita kummallisessa järjestyksessä, kuten ensin liimata esimerkin kuusen taustapahville, ja alkaa leikata sitä irti vasta tämän jälkeen tai suuttua silmittömästi, kun jonkin tietynvärinen kynä puuttuu tai kun työ ei edisty juuri niin kuin hän haluaa.

Normaalisti ihminen kykenee ohjaamaan itse omaa toimintaansa. Hän tietää, että piirtääkseen, hän tarvitsee kyniä tai muita piirtämisen välineitä, ja paperia tai muuta, johon piirtää. Hän osaa myös itse lähteä hakemaan tarvikkeita, jotta voi aloittaa työnsä. Kehitysvammaisen voi yhtä lailla tiedostaa, mitä hän tarvitsee, mutta mitä hänen kuuluisi tehdä? Hän tietää tarvitsevänsä kynän, mutta miten sen saa? Pitääkö lähteä itse hakemaan vai kenties pyytää, että se tuodaan? Entä jos ei osaa päättää näiden kahden välillä? Pitäisikö pyytää apua, vai istua ja odottaa, että joku tulee? Tämä esimerkki saattaa kuulostaa liioitellulta, mutta siinä on kyse toiminnan ohjauksen ongelmasta, joka on monelle kehitysvammaiselle yleistä ainakin jollain asteella. Ratkaisuna tämänlaisiin ongelmiin, ohjaajan on hyvä palastella tehtävä työ riittävän pieniin osiin, ja annettava selkeä ja tarkka ohjeistus. Sanonnan mukaan ensimmäinen askel matkasta on aina se vaikein, ja tämä pitää paikkansa myös ohjauksessa. Moni saattaa liikkeelle päästyään työskennellä hyvinkin itsenäisesti. Toiset saattavat tarvita kehottelua hieman

useammin. On hyvä muistaa, että tämä ei ole merkki motivoimattomuudesta, vaan oman tekemisen organisoinnin hankaluudesta.

Toiminnanohjauksen ongelmat voivat ilmetä myös kyvyttömyytenä sopeutua muutoksiin. Jokin väri tai viiva ei mennyt juuri oikein, tai jotain haluttua väriä ei ole saatavilla. Tavallinen ihminen kohauttaisi olkapäitä ja muuttaisi suunnitelmaa. Joulukuudessa ei tarvitse olla punaisia koristeita, ne voivat olla vaikka turkooseja. Jotkut kehitysvammaiset kuitenkin takertuvat yksityiskohtiin ja saattavat turhautua, jopa suuttua, kun punaista väriä ei olekaan saatavilla, vaikka he sitä haluaisivat. Tällöin on hyvä johtaa ajatukset sivuun, tämä punaisen puute on muuri, joka on helpompi kiertää kuin ylittää. Kysy, mitä muuta hän voisi työhönsä laittaa? Tarjoa vaihtoehtoja ja anna hänen valita niistä mieleisiä. Loppujen lopuksi hänellä on työ, jossa on monta hänen itse valitsemaansa asiaa, ja se on hieno, vaikka siitä ehkä puuttuukin yksi, hänelle tärkeä asia. Joskus on myös hyvä antaa henkilön rauhoittua, ennen kuin palaa työhön. Henkilön kanssa voi rupertella jostakin aivan muusta ja näin ohjata ajatukset sivuun pettymyksen syystä. Asiaa on helpompi katsoa objektiivisesti rauhallisena.

Suunnittelun vaikeudet ilmenevät hankaluutena jäsenellä annettua työtä, ja työn määrää. Henkilö saattaa esimerkiksi alkaa muutta mutkitta leikkaamaan vihreästä kartongista kuusta, ennen kuin on piirtänyt ääri viivoja, tai hahmotellut kuusen kokoa taustapahviin nähden. Suunnittelu kysyy joustavuutta, kärsivällisyyttä ja kykyä jäsenellä edessä olevaa työtä. Tilanteessa auttaa asioiden palastelu ja työn jäsentäminen valmiiksi ohjaajan toimesta. Esimerkin joulukortin teon voi vaiheistaa niin, että ensin kaikki piirtävät kuusen vihreälle kartongille. Mikäli jollakin ryhmän jäsenellä on ongelmia koon hahmotuksen kanssa, voi mukana olla myös valmiiksi piirrettyjä kuusia, jotka voi vain leikata irti. Mikäli kuuset piirretään itse, olisi kartongin olisi hyvä olla samankokoinen kuin pahvi, jolle valmis kuusi liimataan. Tämä antaa visuaalisen viiheeseen siitä, minkä kokoinen kuusen tulisi olla. Kun kuuset on piirretty, voi ryhmää ohjeistaa viemään kynät pois, ja hakemaan sakset. Tällöin kynä ei ole enää pöydällä häiritsemässä ketään, vaan käsillä ovat ainoastaan tarpeelliset työvälineet. Ohjaaja siis hallinnoi itse ryhmän työvaiheita, jotta jäsenten ei sitä tarvitse tehdä. Näin suunnittelun vaikeudet eivät haittaa työn tekoa.

Joskus saattaa tulla vastaan tilanne, jolloin joku ryhmän jäsenistä valittaa metelistä, tai epämiellyttävästä hajusta. Kyseisellä henkilöllä saattaa olla aistiylherkkyyttä ja hän ei kykene suodattamaan ärsykeitä normi ihmisen tavoin. Kun normi ihminen saapuu tilaan, jossa humisee ilmastointi ja tuoksuu hernekeitto, hän huomaa ne aluksi, mutta

hänen haju- ja kuuloaistinsa adaptoituvat nopeasti, ja pian hän ei huomaa huminaa tai hernekeiton hajua. Aistiyliherkillä aistit eivät kuitenkaan adaptoidu, vaan ilmastoinnin melu ja ruuan tuoksu ovat jatkuvasti häiriönä. Melua voi ehkäistä kulosuojaimilla ja hajut on usein helppo tuulettaa ulos. On tärkeää muistaa, että jos ärsykettä ei pystytä poistamaan, vaatii henkilön työskentely enemmän resursseja kuin normaalisti. Hän joutuu pitämään huomionsa väkisin työssä, usein ohjaajan avustuksella ja tämä kuluttaa enemmän voimia. Hänelle olisikin hyvä suoda taukoja, jolloin hän voi rentoutua, eikä uuvuttaa itseään väkisin. Kouluympäristössä tarkkaavainen opettaja saattaa pyytää oppilasta esimerkiksi kastelemaan sienen ja näin tauottamaan tekemistä. (Helsingin Uudenmaan sairaanhoitopiirin www-sivut 2020)

4.2 Strukturointi

Strukturoinnilla tarkoitetaan tilanteen, tilan ja ohjeistuksen rakentamista niin, että ne ohjaavat toimintaa mahdollisimman pitkälle ilman tarvetta ohjaajan neuvoille. Esimerkkejä ympäristön strukturoinnista ovat esimerkiksi pankin kassojen yhteydessä olevat ”odota vuoroasi tässä” viivat, jotka kertovat, kuinka kaukana vuoroaan odottavan asiakkaan tulisi seistä asioivasta asiakkaasta. Myös värejä tai muotoja voi käyttää strukturoinnin tukena. Sääntönä voi esimerkiksi olla, että askartelusakset palautetaan aina punaiseen koriin, kun taas liimat laitetaan vihreään. Tavaroilla on tarkat paikkansa, jotta niiden löytäminen on helpompaa. Tämä auttaa myös toiminnan ohjauksessa selkeyttämällä ympäristöä ja tekemällä toiminasta itseohjaavaa. Monelle kehitysvammaiselle on vaikeaa käsitellä vapaita valintoja, joten strukturoitu toiminta, joka on perusolemukseltaan itseohjautuvaa, helpottaa työskentelyä poistamalla näitä vaikeita valintoja. On myös hyvä muistaa, että vaikka strukturointi saattaa tuntua kaavamaiselta, on se monelle tärkeää tukevaa ja varmuutta luovaa toiminnan organisointia, johon kaikki eivät itse pysty. (Helsingin Uudenmaan sairaanhoitopiirin www-sivut 2020)

4.3 Tavoitteellisuus

Tavoitteelliseen työhön kuuluu se, että asiakas ja työntekijä luovat yhdessä tavoitteet asiakkaan hyvinvoinnin tukemiseksi. Työntekijän roolina on olla asiakkaan tukena, ja

auttaa tätä valintojen teossa koskien asiakkaan hyvinvointia. Tavoitteellisuudesta voisiikin siis ajatella, että se on yhteistä ideointia, jossa asiakas tai asiakkaat ovat ideoiva osapuoli, kun taas työntekijä tukee ja hioo näitä ideoita yhdessä näiden kanssa, omaa kokemustaan hyödyntäen. Päämäärä asetetaan yhdessä ja siihen pääsemiseksi tarvittavat keinot suunnitellaan myös yhdessä. Työntekijä kulkee siis asiakkaan tukena ja turvana, antaen hänen kuitenkin ideoida itse ratkaisuehdotuksia tai suunnitella suunnitelmia. Tällöin asiakkaalle syntyy pärjäävyyden ja pystyvyyden tunne, onhan hän itse tehnyt päätökset, joiden avulla suunnitelma, tai tämän työn tapauksessa, askarreltu maasto, toteutettiin. Koska yhteistyö on näinkin tiivistä, ryhmän säilyvyys alusta loppuun samana on ensiarvoisen tärkeää. (Terveyden ja Hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2020.)

5 TOTEUTUS

5.1 Ryhmä ja paikka

Toiminta toteutettiin Porin kaupungin alaisuudessa toimivaan kehitysvammaisten ohjattuun asuntolaan. Ryhmään kuului neljä yksikössä asuvaa, kehitysvammaista asukasta. Koska toteutettu toiminta oli projektiluontoinen, oli sille elintärkeää, että ryhmä pysyi samana. Mikäli ryhmän jäsenet olisivat vaihtuneet, olisi osa maisemasta voinut menettää täysin merkityksensä, koska se ei olisi vastannut uusien toiveita tai haaveita. Vanhojen jäsenten ääni olisi hukkunut, ja uusien toiveet eivät olisi näkyneet. Ryhmän säilyminen alusta loppuun samana oli siis perusteltua.

Ryhmän jäsenet olivat tasoltaan kykeneväisiä asumaan ohjatusti omissa huoneistoissaan. Kolme heistä kävi myös askartelukerhossa, joten suurimalla osalla oli jonkinlaista kokemusta entuudestaan.

5.2 Tavoite

Tavoitteena oli luoda toimintatapa, jolla kerätä asumisyksiköissä asuvien kehitysvammaisten ihmisten toiveita asumispaikan mahdollistamista harrastusmahdollisuuksista.

Eli toisin sanottuna, mitä harrastustoimintaa lähiympäristöstä löytyy, ja mitä itse asumisyksikkö voi järjestää. Toimintatapa hyödyntää luovaa ilmaisua tiedon keräämisessä, sillä pelkkään sanalliseen ilmaisuun luottaminen ei tuo esille kaikkea tietoa, kehitysvammaisille tyypillisten sanallisen kommunikoinnin vaikeuksien takia.

Tämän työmenetelmän etuina on sanallisen viestinnän tukeminen konkreettisen maiseman avulla. Ajatusten tietoinen muodostaminen sanoiksi, ja koherenteiksi lauseiksi, voi olla haastavaa normaalillekin ihmiselle. Kehitysvammaisilla on usein ongelmia juuri kommunikaation alueella, mutta heillä on kykyjä siihen. Se ei tunnu kyselyltä, vaan mielekkäältä puuhastelulta, asukas ei välttämättä edes tajua tuottavansa tietoa askartelunsa lomassa. Tätä tulosta voidaan myöhemmän käyttää viestinnän tukena asukkaan (tai asukkaiden) selittäessä, mitä askartelun ympäristössä on, ja mitä siellä pystyy tekemään. Heille voidaan myös esittää tarkentavia kysymyksiä käyttäen askartelun tulosta apuna, ”näen hahmoja järven rannalla, mitä he siellä tekevät?”.

Toiminnan materiaaleja rajoittaa vain oma mielikuvitus, sillä mikä tahansa papuripurkki, Coca-Cola-tölkki tai jäätelötikku voi olla materiaalia askarteluun. Toimintaan kuuluu myös työn suunnittelua asiakkaiden kanssa, hienomotoriikan hyödyntämistä ja ryhmässä työskentelyä, sitä voi siis pitää myös harjoitteena niille. Toiminta on suhteellisen edullista toteuttaa. Työhön käytetyt materiaalit, sudit ja maalit kustansivat yhteensä noin 60 euroa.

Toimintaa voi lisäksi käyttää myös ryhmäyttävänä, hauskana puuhasteluna. Ryhmän tasosta ja koosta riippuen, yksi tai kaksi ohjaajaa riittää ohjaamaan koko toiminnan. Ihanteellinen ryhmäkoko olisi noin 5 henkeä ja tähän ryhmään voisi riittää yksi ohjaaja, kaksi, jos ryhmässä on taitotasoltaan alhaisia jäseniä, tai sellaisia, jotka eivät ole aiemmin askarrelleet.

Mihin tätä sitten voi hyödyntää? Mitä tietoa tuotetaan? Mikäli asiakkaat ovat uusia tulokkaita, voi tätä kautta saada esille heidän toiveitaan siitä, mitä he haluaisivat tehdä. Toivovatko he esimerkiksi metsäretkeä tai paljon uimista? Uudelle ryhmälle tämä on myös hyvä ryhmäyttämisharjoitus, ja tuo esille taitoja ja piirteitä kuten luovuus, suunnittelutaito, ryhmätyöskentelytaito ja kädentaidot. Pitkäaikaisemmille asukkaille hyödyt ovat pitkälti samat kuin uusille. Ryhmäytyminen on ehkä tapahtunut, mutta tämä voi vahvistaa jo olemassa olevia siteitä, tai luoda uusia ystävyys-suhteita.

Tavoite on siis luoda menetelmä, jolla voidaan kerätä tietoa asiakkaiden asumisympäristötoiveista ilman että sanallisen viestinnän vaikeudet estävät tiedon saamista. Samalla saadaan mukavaa, luovaa tekemistä värittämään arkea.

5.3 Tutkimusmenetelmä

Käytin tutkimusmenetelmänä tarkkailua ja havainnointia. Ohjeistin osallistujia laatimaan maiseman, joka vastaisi heidän unelmien asuinpaikkaansa. Teoriani oli, että näin osallistujat kanavoisivat työhön omia toiveitaan ja haaveitaan koskien erilaisia harrastusvaihtoehtoja. Esimerkiksi toive säännöllisestä uimisesta näkyisi maisemassa järvenä, tai uima-altaana. Viimeisellä kerralla merkityksiä purettaessa hän voisi kertoa, kuinka hänen hahmonsa menee järveen tai altaaseen uimaan. Laadimme listan, mitä sinne tulisi, ja ryhdyimme toteuttamaan sitä yhdessä askarrellen. Itse askartelu prosessina oli työn ja tiedon kannalta jokseenkin tarpeetonta, lopputulos oli se, mitä saatoin havainnoida ja tulkita. Maiseman tekeminen alusta loppuun oli kuitenkin tarpeellista, jotta lopputulos vastaisi osallistujien toiveita, ja olisi siis tietosisällöltään oikea. Tästä syystä myös ryhmä oli sama koko toiminnan ajan.

5.4 Tehtävänanto

Osallistuvalla ryhmällä annetaan tehtäväksi askarrella kolmiulotteinen maisema, dioraama, jonka aiheena on ”Unelmieni asuinympäristö”. Maisema valmistetaan noin 150cm x180cm kokoiselle finnfoam levyn palaselle, ja tämän päälle askarrellaan kaikki yksityiskohdat kuten rakennelmat ja maastonmuodot, joita ryhmä haluaa tuoda esille. Tehtävänä on siis miettiä, mitä itse toivoisi voivansa harrastaa, ja tuoda se esille itse työssä. Ne, jotka haluavat esimerkiksi uida tai kalastaa, voivat maalata maastoon järven. Kun taas ne, jotka haluavat esimerkiksi marjastaa, voivat askarrella maisemaan metsän. Ryhmän jäsenet suunnittelevat yhdessä, mitä maisemaan tulee ja mitä ehdotuksia heillä on. Ohjaajan roolina on olla mukana ohjeistamassa, miten nämä asiat toteutetaan.

Käytettävät askartelutavat koostuvat leikkaamisesta, liimaamisesta, veistelystä ja maalaamisesta. Itse maiseman lisäksi, kukin ryhmän jäsen maalaa myös kaksi

miniatyyri figuuria, jotka asuvat maisemassa ja joita käytetään apuna maiseman merkitysten purkamisessa.

5.4.1 Miniattyrihahmot

Miniattyrihahmot maalataan ensin, sillä niitä käytetään sekä suunnitteluprosessissa apuvälineinä, että lopussa, kun maiseman merkityksiä aletaan purkaa. Hahmot voivat olla ulkomuodoltaan mitä tahansa, tärkeää on se, että ne maalataan itse, sillä tämä valmistelee tulevaan toimintaan. Osallistujien tulisi myös antaa valita hahmojensa värit itse. Näillä valinnoilla ei itsellään ole väliä, mutta ne valmistelevat heitä tekemään työn kannalta merkityksellisiä valintoja ja päätöksiä myöhemmin. Hahmojen maalaamiseen on hyvä käyttää aikaa vähintään kaksi kertaa, jotta osallistujat voivat tehdä jokaisen maalausvaiheen valinnat rauhassa ja palastellusti. Kumpaankin hahmoon saa upotettua kahdesta kolmeen valintaa, esim. hatun, paidan, ja housujen värit. Valinnat tehdään ja toteutetaan yksi kerrallaan. Tällöin voidaan käyttää edellisiä valintoja apuna tekemään seuraavia ja näin harjoittamaan pitkälle suunnittelua. Esimerkiksi Martta (nimi keksitty) on valinnut hahmolleen punaisen hatun, ja maalannut sen. Häneltä voi nyt kysyä, minkä värinen paita sopisi yksiin punaisen hatun kanssa. Toteutettu miniatyyri auttaa valinnassa, sillä hän voi nyt katsoa konkreettista esimerkkiä tuotoksestaan. Hahmojen valmistuttua voidaan siirtyä itse maiseman tekoon.

5.4.2 Maiseman suunnittelu

Maiseman teossa aletaan miettiä, millaisessa ympäristössä maalatut miniatyyrit haluaisivat asua. Koska työn on tarkoitus tarkastella harrastusmahdollisuuksia, olisi kysymykset hyvä ohjata siihen, mitä hahmot haluavat tehdä vapaa-ajalla. Mikäli osallistujilta kysytään heidän vapaa-ajan harrastuksiaan, on riskinä, että he kertovat vain niistä, joita pääsevät tekemään, jättäen pois ne, joita he eivät ole päässeet kokeilemaan, mutta haluaisivat, tämän vuoksi miniatyyrejä käytetään apuna. Osallistujien toiveet otetaan ylös, jonka jälkeen lähdetään piirtämään hahmotelmaa siitä, mihin kohtaan maastoa mikäkin asia tulee. Hahmotelmia voi tehdä useita, joista sitten valitaan yksi, jota

lähdetään toteuttamaan. Tässä kohtaa voi myös karsia pois joitakin toiveita, joita osallistujilla on. Jos maisemaan on esimerkiksi tulossa järvi, ei sinne välttämättä tarvita uima-allasta, sillä järvessäkin voi uida. Uima-altaalla voi olla muutakin merkitystä kuin itse harrastus, joten karsintaa olisi hyvä tehdä vain tilan tai ajan puutteen vuoksi siten, että asia sisällytetään jollakin tavalla itse työhön, jotta maiseman tietosisältö ei köyhdy.

5.4.3 Purku

Maiseman ja miniatyyrien ollessa valmiita, voidaan aloittaa purku. Tekijät voivat selittää omin sanoin, mitä ovat maisemaan laittaneet, ja mitä sillä voi tehdä. Esimerkiksi järvi mahdollistaa kalastamisen ja uimisen. Tämä ei tarkoita, että lähellä pitäisi olla järvi, vaan sitä, että henkilö saattaa toivoa uintia tai kalastusta vapaa-ajalle. Tarvittaessa kysyjä voi ottaa miniatyyrin, laittaa sen järven rannalle, ja kysyä, mitä se voisi siellä tehdä. Kun osallistuja on vastannut tähän, voidaan sen jälkeen kysyä, olisiko tämä jotain, mitä hän haluaisi kokeilla tai harrastaa. Pelkästään konkreettisen maiseman näkeminen avasi jo keskustelua esittelykerralla. Paikalla olleiden ohjaajien kysellessä, missä hahmot asuvat ja mitä mikäkin maisemassa ollut asia oli.

Toinen purkutapa on pitää pieni roolipelisessio ohjaajan (tai ohjaajien) ja osallistujien kesken. Tällöin miniatyyrit nimetään, ja osallistujat puhuvat niiden äänillä, omiensa sijasta. Tämän kaltainen roolissa puhuminen, on usein helpompaa kuin omana itsenä, sillä roolin hahmon voi kuvitella itseään rohkeammaksi, ja itsevarmemmaksi. Roolin hahmo ei kuitenkaan ole henkilö itse, joten kyseessä on edelleen selitettävän asian ulkoistaminen, joka tekee asian ilmaisusta helpompaa, kuin jos puhuisi omana itsenään.

6 OHJAUSKERRAT

Toiminta toteutettiin 5.1.2020-15.3.2020 välisenä aikana kontaktikertoina sunnuntaisin. Yhteensä ohjauskertoja oli yhdeksän. Ohjauskerrat koostuivat joko miniatyyrifi-guurien maalaamisesta, tai itse maaston suunnittelusta ja työstämisestä. Maaston tapauksessa jokaisella kerralla keskityttiin yhteen tai kahteen maaston ominaisuuteen, jotta yhdelle kerralle ei olisi tullut liikaa ohjelmaa, sillä tämänkaltaisen työskentely oli monelle uutta. Tässä kohtaa on myös hyvä mainita, että tunsin osallistujat ennalta. Eli minulla oli jonkinlainen käsitys heidän taitotasostaan tätä projektia varten.

Ohjauskerrat etenivät pääasiallisesti niin, että alussa kerrottiin sen kerran työt, esimerkiksi laiturin ja saunarakennuksen askartelu, sen jälkeen käytiin läpi, jos edellisellä kerralla oli annettu jotain kotitehtävää, kuten väriteeman miettimistä tai materiaalien keräämistä. Tämän jälkeen jaettiin sen kerran tehtävät kullekin ryhmän jäsenelle. Tehtävien jako suoritettiin usein kyselemällä, kuka haluaisi tehdä minkäkin asian. Tässä oli tärkeää muotoilla kysymys oikein. Sen sijaan että olisin kysynyt ”mitä sinä Unto haluat tänään tehdä?” kysyin ”kuka haluaa maalata laituria?” Kehitysvammaisten ohjauksessa on tärkeää muistaa, että he eivät välttämättä pysty käsittelemään montaa vaihtoehtoa kerralla, vaan tarttuvat usein ensimmäiseen tai viimeiseen, halusivat sitä tai eivät. Valintojen esittäminen yksi kerrallaan palastellusti helpotti niiden tekemistä, sillä he saattoivat keskittyä yhteen vaihtoehtoon kerrallaan. Kiistatilanteita ei tehtävien valinnassa tullut, mutta jos useampi halusi saman tehtävän, saatoin laittaa heidät pariin, jos tehtävää riitti kahdelle, tai tarjota toiselle jotakin muuta tekemistä, jonka tiesin hänen osaavan.

6.1 Ensimmäinen kerta 5.1.2020

Koska tämä oli ensimmäinen kokoontuminen, alussa oli paljon läpikäytävää ja puhuttavaa. Tämä oli todennäköisesti hankalin kerta, sillä ryhmälle piti selittää, mitä täällä tullaan tekemään, ja minulla ei ollut kuvaa, mallia tai esimerkkiä, jolla selventää selitystäni. Tämä oli kuitenkin pakollista, sillä esimerkin antaminen on monesti haitaksi luovalla tekemiselle ja johtaa usein siihen, että ei enää pysty keksimään mitään muuta, ainoa asia mielessä on se, minkä näki tai kuuli esimerkkinä. Koska päämääränä oli

tuottaa maisema, joka sisältäisi heidän toiveitaan ja mielenkiinnon kohteitaan, piti alussa olla erityisen varovainen, etten vaikuttanut siihen, mitä he myöhemmin työhön suunnittelevat. Kysyin osallistujilta, mitä he haluaisivat vapaa-ajallaan tehdä. Oliko heillä kenties jotain haaveita, joita he haluaisivat kokeilla. Laadimme listan siitä, mitä kaikkea maastoon askarrellaan, jotta siellä asuvilla hahmoilla ei ole tylsää. Ideointi oli vielä hieman vaikeaa ja kun kovin moni ei lähtenyt siihen aktiivisesti mukaan, mainitsin, että asiaan voidaan palata myöhemmillä kerroilla, ja että sillä ei vielä ole kiire. Kerran lopuksi eräs osallistuja tuli innoissaan kertomaan, että maisemaan tulevan metsän, voisi tehdä liimaamalla risuja siihen. Hän myös kertoi tietävänsä paikan, mistä voisi niitä kerätä ja lupasi tehdä sen ensi kerraksi.

Tällä kerralla aloitettiin myös miniatyyrien maalaaminen. Jokaisen osallistujan tuli maalata kaksi liikuteltavaa hahmoa maisemaan asumaan ja harrastamaan. Ensimmäiset hahmot maalattiin tällä kerralla ja ne saatiinkin lähes valmiiksi.

Itse miniatyyrien maalaus oli enemmän motivoivaa ja valmistavaa tekemistä, kuin työlle tärkeää toimintaa. Niiden värityksellä ei ollut merkitystä, mutta niiden maalaaminen tuotti onnistumisen kokemuksia, motivoiden näin eteenpäin. Lisäksi osallistujat saivat harjoitella valintojen tekoa päättäessään värejä, ilman, että niistä seurasi mitään vakavaa.

Ensimmäisellä kerralla oli havaittavissa selvää arastelua valintojen kanssa. Osallistujat viettivät useita minuutteja vain tuijottaen harmaita hahmoja ja muutamaa maalipurkkia, jotka olin heidän eteensä asetellut. Tarkka harkinta työn suunnittelussa on toki tärkeää, mutta heillä se näytti jämähtäneen lähes kokonaan paikalleen. Paikoilleen jäätyminen ei ole harkitsemista. Lopulta jokainen kuitenkin sai valittua hahmoilleen värit ja aloitettua maalauksen. Ensimmäiset hahmot saatiin tällä kerralla lähes valmiiksi, mutta koska alun selityksissä oli mennyt aikaa, ja hahmoihin käytetty vetinen varjosmaali kesti todella kauan kuivua, päätettiin kerta siihen ja päätettiin jatkaa ensi kerralla.

6.2 Toinen Kerta 12.1.2020

Toinen kerta aloitettiin käymällä heti miniatyyrien kimppuun. Viime kerralla aloitetut hahmot viimeisteltiin, ja toiset aloitettiin. Ryhmässä oli havaittavissa selvästi viime kertaa nopeampaa toimintaa ja värien valinta sujui paljon nopeammin. Johtuiko tämä

siitä, että toiminta oli tuttua, vai siitä että tällä kerralla ei ollut vaikeita alkuselityksiä vaan toiminta alkoi maalaamisella, tätä on vaikea sanoa. Toiset hahmot saatiin samaan aikaan vievään vaiheeseen, johon viime kerta oli lopetettu, ja annoimme niiden kuivua ja pidimme puolen tunnin tauon. Hahmot saatiin valmiiksi ja ne siirrettiin sivuun. Lopuksi puhuimme ensi kerrasta, ja siitä, miten silloin alettaisiin tehdä itse maastoa. Ker tasimme maiseman idean, sen piti kuvata unelmien kotia, ja sen ympärillä sijaitsevia harrastusmahdollisuuksia. Kysyin, oliko kenelläkään tullut viikon aikana mieleen uusia asioita, joita maastoon voisi askarrella. Monella oli nyt ideoita ja saimmekin aikaan melkoisen listan. Muutama jäsen lähti jo niin mielikuvituksellisiin asioihin, kuten lohikäärmeisiin, että jouduin ohjaamaan heitä takaisin aiheeseen, olimme rakentamassa unelmien asuinympäristöä, emme keskiaikaista toimintaseikkailua. Tässä kohdassa keskustelun ohjaaminen pois lohikäärmeistä oli perusteltua, sillä lohikäärmeellä ei edustettu mitään harrastustoivetta. Maastoon askarreltavia asioita olivat, järvi, vene, laituri, hiekkaranta, saunarakennus, nuotiopaikka ja penkit, kukkapenkki, lintutorni, metsä, uima-allas, pallokenttä ja metsämaja. Lisäksi maastoon kuului polkuja ja yksi mäki.

Ryhmä oli innoissaan ja vaikutti todella motivoituneelta.

Valmiit miniatyyrihahmot

Jälkikäteen mietittynä maiseman teossa ei todennäköisesti tarvitse kiinnittää huomiota niinkään todenmukaisuuteen. Esimerkiksi kerrostalo, torni, mökki, linna tai kartano voivat kaikki edustaa kotia. Tärkeintä on se, mitä maisemaan askarrellut asiat edustavat, eikä se miltä ne näyttävät. Sama koskee myös työssä käytettyjä figuureita. Ne saattavat näyttää sotaisilta, mutta niiden roolina on vain toimia neutraaleina ”henkilöinä” osoittamassa että maisemassa asuu joku. Niiden sotaisia ulkonäkö ei näkynyt sotaisana tai aggressiivisena käytöksenä maiseman merkitysten purussa.

6.3 Kolmas kerta 19.1.2020

Tällä kerralla aloitimme maaston tekemisen suunnittelemalla yksityiskohtia kuten talojen ulkoseinät ja maaston muodot, ja päättämällä kaikkien eri asioiden, kuten talojen tai mäkien, paikat. Ryhmän kyky suunnitella itsenäisesti oli parantunut niin paljon, että minun ei juurikaan tarvinnut osallistua syntyneeseen aivoriiveen, vaan saatoin kuunnella sivusta, kysellen toisinaan tarkentavia kysymyksiä, kuten ”ajattelit käyttää jäätelötikkuja tuohon, miten? Voitko näyttää?” Ryhmä kunnioitti myös toistensa mielipiteitä kysellen toisiltaan, olivatko kaikki yhtä mieltä jostakin ehdotetusta asiasta. Tämän jälkeen aloimme tehdä pohjapiirrosta aiheesta. Teimme kaksi eri versiota, ja valitsimme niistä toisen, jonka mukaan lähdimme maisemaa askartelemaan. Koti sijoitettiin keskelle, ja maaston yksityiskohdat sen ympärille. Tämän jälkeen aloimme veistellä maaston mäkiä ja suunnitella talojen seiniä.

Puolet ryhmästä eli kaksi osallistujaa puuhasi mäkien parissa. Ohjasin heidät istumaan kauemmas muista, jotta heillä olisi tilaa veistellä. Puukon käyttö oli vierasta ja toinen veistelijä onnistuikin veistämään sormeensa pienen haavan, joka hoidettiin nopeasti laastarilla. Havainnollistin veistelijöille mitä heidän kuului tehdä ja miten muotoilla neliskanttisesta finnfoamin palasesta loiva pyöreä mäki. Puuha oli kuitenkin sen verran vierasta, että he olisivat vaatineet tarkempaa ohjausta, ehkä enemmän kädestä pitäen ja koskettaen, kuin sanallisesti selittäen. Tuloksena syntyneet mäet olivat vielä suhteellisen jyrkkiä. Tilan puutteen vuoksi näistä valittiin toinen varsinaiseen maastoon,

kun taas toinen hylättiin. Hylätyn kukkulan tekijä ei vaikuttanut olevan pahoillaan tai harmistunut siitä, ettei hänen työstämä kappaleensa päässyt kentälle.

Sillä aikaa, kun toiset olivat veistelleet kukkuloita, toinen puolikas ryhmästä oli suunnitellut erilaisia seinävaihtoehtoja maiseman taloihin. Seinät oli tarkoitus tehdä pahvineliöistä, jotka olin tuonut näytille, sekä jäätelötikuista sahatuista palasista liimamalla jälkimmäiset ikään kuin listoitukseksi ensimmäisiin. Tämä puolikas ryhmää työskenteli yhdessä ja he kommunikoivatkin koko ajan keskenään ideoista ja mielipiteistä. Lopuksi he olivat saaneet aikaiseksi neljä eri seinä vaihtoehtoa, ja ryhmä äänesti niistä kerran lopuksi kaksi toteutettavaksi, toisen saunarakennukseen, toisen itse kotitaloon.

6.4 Neljäs kerta 26.1.2020

Tällä kerralla alettiin rakentaa maisemaan tulevia rakennuksia, eli kotia ja saunarakennusta. Kerta jäi lyhyeksi sillä olin arvioinut seiniin menevän enemmän aikaa. Ryhmä yllätti positiivisesti sillä, kuinka nopeita he olivat. Valmiiksi sahattujen jäätelötikkujen loputtua, eräs ryhmän jäsen tarjoutui sahaamaan lisää, täysin oma-aloitteisesti. Hän sahasi rautasahalla jäätelötikuista sopivan pituisia palasia, kun taas osa liimasi niitä kiinni pahviseiniin. Ensimmäisen kerran risujen kerääjä pääsi käyttämään käsikairaa ja kairaamaan levyyn reikiä keräämiään risuja varten.

Ohjauksellisesti tämä kerta oli haastava. Kairan käyttö oli uutta ja sain olla ohjeistamassa kädestä pitäen, mitä tehdä seuraavaksi. Lisäksi kesken loppuneet valmiiksi sahatut jäätelötikut veivät hetken aikaa ja pohdintaa ennen ratkaisun löytymistä. Seinien tekijät puolestaan odottivat jokaista sahattua jäätelötikkua ja liimasivat sen niin nopeasti, että joutuivat odottamaan seuraavaa toimeettomina. Kerta kuitenkin lopetettiin hyvillä mielin eikä kenelläkään ollut pahaa sanottavaa. Jokaisen motivaatio työtä kohtaan oli niin hyvä, että se kesti tämän kerran rosoisuuden.

6.5 Viides kerta 2.2.2020

Tämän kerran aiheena oli itse maaston pohjana toimivan levyn maalaus. Maasto tuli olemaan suureksi osaksi nurmikkoa, eli vihreää, aloitimme siis sillä. Katselin alkuun, miten he jakautuivat työn ympärille ja ohjasin sen jälkeen muutaman siirtymään

hieman kauemmas toverista, etteivät he maalaisi samaa kohtaa. Maalaus sujui suhteellisen hyvin, joskin muutamassa kohdassa jouduin kiinnittämään heidän huomiotaan kohtaan, joka oli jäänyt vaille maalia. Saattoi olla, että heidän oli vaikeaa hahmottaa, minne maalata, maastoon edellisellä kerralla piirrettyjen viivojen takia. Tämän jälkeen, ohjeistin jokaista sekoittamaan vihreää, ja mustaa maalia keskenään, ja painelemaan maalisekoitusta sienellä juuri maalatuille vihreille alueille. Tämä teki alueista kirjavia ja aidomman näköisiä, kuin tasainen vihreä. Pohjalevy oli juuri tarpeeksi iso, että sen ääreen mahtui neljä osallistujaa samanaikaisesti, joten kaikille riitti tekemistä. Moni osallistuja mainitsi, että tämä oli hauskin kerta tähän mennessä.

6.6 Kuudes kerta 16.2.2020

Tänään tehtiin erinäisiä pikkuhommia kuten kukkapenkki tai retkipaikka. Yksi osallistuja oli poissa, joten askartelu jatkui kolmen hengen voimin. Kaksi saivat yhdessä ideoita retkipaikan penkkien paikkoja ja nuotion kokoa, sillä aikaa kun kolmas jäsen veisteli pienen finnfoamin palasen pieneksi kummuksi. Veistelijä oli toinen aiemmin veistelleistä, joten uskoin hänet omilleen, kun olin näyttänyt hänelle uudestaan, miten finnfoamista veistellään kukkula.

Muu ryhmä sai retkipaikan viimeistelyä vaille valmiiksi. Nuotion ja sitä ympäröivän kiveringin paikka päätettiin ja maalattiin ja penkkien paikat sovittiin. Kerran lopussa jouduin taas toteamaan, että veistelyyn olisi tarvittu enemmän ohjausta. Sillä kukkapenkistä ei ollut tullut mitään. Veistelijä oli veistänyt kukkapenkistä palasia pois, eikä jatkanut palasen loiventamista. Pyysin häntä jäämään kerran jälkeen ja lupasin tehdä kukkapenkin veistelyt hänen puolestaan ensi kerraksi mutta hänen piti piirtää minulle paperille, minkä kokoinen kukkapenkistä tulisi. Hän suostui tähän ja piirsikin minulle hyvän kukkapenkin pohjapiirustuksen.

6.7 Seitsemäs kerta 23.2.2020

Tällä kerralla maalasimme paljon pieniä yksityiskohtia maastoon. Jokaisella osallistujalla oli oma projektinsa tehtävänä. Yksi maalasi järveä ja hiekkarantaa, toinen maaston polkuja, kolmas pallokenttää ja retkipaikan penkkejä, kun taas viimeinen askarteli

laiturin jäätelötikuista. Olin tehnyt laituria varten valmiit tikut ja numeroinut ne, mutta ohjeistin silti häntä henkilökohtaisesti aina viimeiseen työvaiheeseen asti. Viimeiseen vaiheeseen kuuluivat laiturin leveys suunnassa kulkevat laudat eli ne, joita pitkin kävellään. Teimme muutaman ensimmäisen yhdessä ja hän sai jatkaa loppuun itse. Laiturista tuli todella hieno ja tekijän ilmeestä näkyi onnistumisen riemu.

Polkujen tekijä oli omatoiminen ja sai polut tehtyä kevyellä ohjaamisella. Piirsin lyijykynällä hänelle viivat, joita seurata ja annoin hänelle siveltimen ja ruskeaa maalia. Tämän jälkeen pyysin häntä muistelemaan nurmikον maalaamista ja sanoin että polku näytti nyt hieman yksiväriseltä. Annoin hänelle luunväristä maalia ja ohjeistin häntä painelemaan sienellä polkujen pituudelta, jotta niistä tulisi hienomman näköisiä. Näytin hänelle pienen polunpätkän verran mallia ja hän sai itse jatkaa.

Penkkien maalaus sujui kuin itsestään, mutta pallonkentän viivat menivät hieman viinon. Olin piirtänyt pallokentästä vastaavan ryhmäläisen kanssaan jalkapallonkentän paperille ja selittänyt että koko kenttä ei mahtunut maisemaan, eli hän maalaisi vain yhden kulman viivat. Olimme rajanneet paperille, mitkä viivat näkyivät, hänellä oli siis malli. Tästä huolimatta viivat eivät onnistuneet, mutta hänellä oli hauskaa niitä tehdessä ja niistä tunnisti pallokentän, joten en katsonut asialliseksi alkaa korjaamaan niitä. Tärkeintä oli, että ryhmän jäsenet pitivät sitä tarpeeksi hyvänä ja olivat tyytyväisiä.

6.8 Kahdeksas kerta 1.3.2020

Tällä kerralla oli paljon pieniä tehtäviä. Viimeistelimme kodin, lintutornin, leiripaikan, rannan, kukkapenkin ja laiturin. Tämän kerran pienet hommat tuntuivat osallistujista mieluisilta, mutta ovat hankalia ohjata yhden ohjaajan voimin, sillä työvaiheet ovat nopeita ja siksi usein valmiita ennen kuin ohjaaja ehtii uudestaan paikalle kertomaan, mitä tehdä seuraavaksi, tai edes lähteä neuvomaan jotakuta muuta välissä.

6.9 Viimeinen kerta 15.3.2020

Tälle kerralle jäi saunarakennus alusta loppuun. Kiristyvän koronatilanteen ja Porin kaupungin ohjeistuksen takia, sain kerran alussa tietää, että tämän olisi hyvä olla viimeinen tapaaminen. Saunarakennus oli haastava, ja vaati tarkkuutta, joten tein itse

varsinaiset hienot työt ja pyysin osallistujia levittämään liimaa pullosta osoittamaani kohtaan. Kerroin heille, että tilanteen vuoksi tämä kerta olisi viimeinen, ja tärkeää oli saada maasto valmiiksi. Saunan valmistuttua, maasto oli valmis, ja saatoimme aloittaa palautteen kyselemisen, ja maaston merkitysten purkamisen.

Palautteessa kaikki kertoivat, että kokoontumiset olivat olleet odotettua ja mielekästä puuhaa ja kukin sai kertoa mieleisensä puuhan. Ruohon maalaus yhdessä sai ääniä, kukkapenkin teko oli hauskaa. Eräs mainitsi, että koko työn teko oli hauskaa, koska se tehtiin yhdessä. Pyysin myös heitä miettimään hetken, oliko maisemassa mahdollisuus tehdä jotain, mitä he eivät itse pääse tekemään. Kukaan ei keksinyt mitään sellaista. Tämän voi kääntää, joko niin, että he ovat tyytyväisiä nykyiseen elämäänsä ja harrastuksiinsa, tai niin, että tehtävänanto ei ollut kyllin selvä, ja he eivät siksi tuoneet esille asioita, joita toivoisivat voivansa kokeilla.

Seuraavaksi otimme jokainen maalaamamme miniatyyrit ja keksimme niille nimet. Aloitin kertomalla, että kaikki nukkuvat kodissa, kunnes aamu sarastaa, ja he heräävät aamupalan tuoksuun. Kysyin, mitä kunkin hahmot tekevät, ja vaikka muutama tuli aamupalalle, monet siirtyivät jo ulos touhuamaan omiaan. Hahmot lähtivät metsään retkelle, järvelle uimaan, laiturille kalastamaan, tai aamusaunaan. Mainitsin, että päivä kuluu, ja he vaihtelivat hahmojen paikkoja. Yhteinen tekeminen oli edelleen enemmän poikkeus, kuin normi, sillä vain muutama hahmoista touhusi yhdessä. Lopulta hahmot kävivät nukkumaan, ja päätimme purkusession.

Hahmoja retkipaikalla nuotion äärellä. Tämä voisi kuvata, vaikka toivetta makkaran paistosta yhdessä

Maasto kokonaisuudessaan. Keskellä koti (ruskea torni) vasemmalla ylhäällä sauna-rakennus, vasemmalla alla osa lintutornia. Oikealla ylhäällä pallokenttä.

7 LOPPUPOHDINTA JA YHTEENVETO

7.1 Sanallinen palaute

Ryhmän jäsenet kaikki kertoivat pitäneensä toiminnasta ja odottaneensa jokaista koontumista innolla. Työskentely onnistui siis olemaan mielekästä. Ohjaajien palaute tuki myös tätä ja he kertoivat huomanneensa saman. Osallistujien puheista oli kuullut odotuksen ja innostuksen. Joten työhön motivointi oli onnistunutta. Maiseman merkitysten avaaminen ohjaajille vahvisti myös sen, että jokaista maastosta löytyvää harrastetta oli kokeiltu jossakin vaiheessa ja useaa harrastettiin vieläkin. Viimeisen kerran aikana paikalla oli kolme ohjaajaa, joista haastattelin jokaista. Koska viimeinen kerta tuli hieman äkkiä COVID-19 tilanteen vuoksi, en ollut ehtinyt valmistella ohjaajia palauteen antamiseen, vaan se tuli yllätyksenä. Vaikka kukaan heistä ei osannut sanoa, kuinka luotettava askartelun turvin saatava tieto oli, kukaan ei myöskään tuntunut näkevän sitä mahdottomana ajatuksena, eikä suoralta kädeltä tyrmännyt ajatusta. Tätä ei suoraan voi pitää osoituksena menetelmän toimivuudesta, mutta suoran vastustavan kritiikin puute kertoo myös, että menetelmässä ei ole suuria, ulospäin näkyviä puutteita.

7.2 Purku tarinan avulla

Tarinan aikana tuli ilmi, että monen ryhmän jäsenen hahmot pitäytyivät omissa oloissaan. Yhteinen puuhastelu oli harvinaista ja todellakin enemmän poikkeus, kuin sääntö. Asumisyksikön ohjaajat mainitsivat, että tämä on tyypillistä käytöstä kehitysvammaisille ja näkyy myös arjessa. Ne kerrat, kun hahmot olivat yhdessä kaverin kanssa liikenteessä, oli kysymyksessä usein oikean kaverin hahmo, eli todellisen elämän kaveruus näkyi myös kuvitteellisessa. Oli mielenkiintoista huomata, että vaikka

kaikilla ryhmän jäsenillä oli käytettävissään kaksi hahmoa, ne eivät juuri viihtyneet keskenään vaan hajaantuivat. Kahden oman hahmon käyttö samassa toiminnassa olisi ollut hyvä tapa touhuta yhdessä, ilman että siihen olisi tarvinnut ottaa toista osallistujaa. Miksi he eivät käyttäneet tätä, vaan niin kertoina, kun hahmoilla oli kaveri, se oli aina toinen osallistuja? Syynä voi olla tarve oikealle ihmiselle kuvitteellisen sijaan. Toinen havaittava asia oli johdonmukaisuuden puute. Hahmot säntäilivät tekemisestä toiseen ilman sen suurempaa näennäistä suunnitelmaa tai järjestystä. Oli kuitenkin mielenkiintoista havaita, että ne kävivät kukin syömässä päivän aikana. Voin tehdä johtopäätöksen, että purku tarinan turvin palveli tarkoitustaan, sillä hahmot suorittivat realistisia toimia kuten syöminen tai kaveruussuhteiden siirtyminen oikeasta maailmasta kuviteltuun. Hahmot siis todella käyttäytyivät kuten niitä näyttelevä ryhmän jäsen, ja kuvastivat tämän persoonaa. Tämä kertoo siitä, että niiden toimista voi tehdä tulkintoja varsinaisen ryhmän jäsenen mielenkiinnon kohteista ja toiveista. Itse maasto tuntui olevan juuri sitä, mitä asumisyksikkö tarjosi. Kaikki maastosta löytyvät harrasteet olivat mahdollisia myös oikeassa maailmassa ja niitä oli myös toteutettu. Toiveet ja todellisuus siis sopivat yhteen suorastaan hämmentävän hyvin. Tästä voisi tehdä johtopäätöksen, että kaikki on hyvin ja kaikki toiveet toteutuvat, mutta täydellinen yhteensopivuus nostaa myös kysymyksiä siitä, oliko tehtävänanto tarpeeksi selkeä. Mallinsiko ryhmä maisemaan toiveita ja haaveita, kuten oli ohjeistettu, vai sitä, mitä he ovat tottuneet tekemään. Tätä on mahdoton sanoa yhden toteutuksen perusteella ja toiminta olisi hyvä toistaa, jotta sen luotettavuus voidaan varmistaa. Yhteenvetona toiminta antoi tietoa mieluisista harrastuksista, kuten sen oli tarkoitus. Mitään ilmeistä puutetta ei myöskään havaittu, ja vaikka luotettavuudesta on avoimia kysymyksiä, täyttää menetelmä kuitenkin tavoitteensa tiedon keräämisestä luovan toiminnan avustamana ja on siten onnistunut ja käyttämisen arvoinen.

7.3 Yhteenveto, ja oman oppimisen reflektointi

Työskentelymalli toimi odotetusti ja osallistujat projisoivat omia persooniaan ja toiveitaan niin maastoon, kuin purussa käytettyihin figureihinkin. Toiveet todella tulivat esille maisemassa ja niistä oli helpompaa kysellä, kun maisema auttoi ohjaamaan kysyjän huomiota ja tarkentamaan kysymyksiä. Näin osallistujat pystyivät myös

helpommin kommunikoimaan toiveensa eteenpäin. Työmenetelmän perimmäinen tavoite siis saavutettiin. Työskentelymallia voisi hyödyntää asuntolan lisäksi myös päivätoiminnassa ja aihetta voisi vaihtaa kuvaamaan vaikka ”omaa käsityöhuonetta”, jolloin sillä voisi selvittää, mitä henkilö haluaa päivätoiminnassa tehdä. Aihetta vaihtamalla ja rajaamalla sen voisi saada kuvaamaan lähes minkälaisia toiveita vaan. Ainoa rajoittava tekijä lienee ohjaajan mielikuvitus ja sen ajan määrä, jonka tämä on valmis käyttämään niin taustatyöhön kuin itse tekemiseenkin. Työn kokoa voi ja onkin hyvä pienentää, jos yhtä työtä on tekemässä vain yksi henkilö ryhmän sijasta. Riippuen siitä, kuinka hienon työn henkilö haluaa tehdä, kysyy tämä kuitenkin ohjaajaa lähes koko ajaksi vierelle ja voi siksi olla ohjausresurssien kannalta vaativaa. Tätä voi kuitenkin keventää esimerkiksi valmistelemalla vaikeimpia osia valmiiksi ja kysellä vain toimitaohjeet kuten koko, muoto tai värit osallistujalta, näin kädentaidot eivät ole este, ja osallistujalla on täysi valta työnsä sisältöön.

Menetelmä hyödyntää jokaisen ihmisen tarvetta tulla ymmärretyksi ja kuulluksi. Luova ilmaisu on apukeino, jolla kommunikoidaan sanojen lisäksi myös muilla viestikanavilla. Jokainen ihminen on luova jollain tavalla, miksi tällaista kykyä ei hyödynnettäisi kommunikoinnissa? Työn luotettavuuden takia tehtävänannon tulee kuitenkin olla mahdollisemman yksiselitteinen. Tämä on totta kaikissa tehtävissä ja erityisesti kehitysvammaisten kanssa tehtävässä työssä, mutta on vielä tärkeämpää tässä yhteydessä, kun tehtävänanto määrittää koko lopputyön tietosisällön. Aiempi esimerkki omasta käsityöhuoneesta muuttuu täysin, jos tekijä ymmärtääkin, että hänen tulee mallintaa oma huoneensa. Selkeällä tehtävänannolla saatu tieto on rehellistä, sillä se tulee suoraan sydäimestä, mutta pienikin epäselvyys tehtävänannossa voi muuttaa koko lopputuloksen. Ohjaajalta vaaditaan siis hyvät kommunikointitaidot, kokemusta kehitysvammaisten ohjaamisesta ja tuntemusta ryhmästä, jolle työn ohjaa. Näin tehtävänannon merkityksen välittäminen osallistujille onnistuu varmimmin.

Oli mielenkiintoista huomata, kuinka selvästi tekijöiden arki ja työhön projisoidut toiveet tulivat työssä esille. Heille ominainen käytös ja mielenkiinnon kohteet näkyivät valmiissa työssä jossain muodossa. Myös asuntolan ohjaajat tunnistivat ne. Valmiista maisemasta havainnoitava tieto on siis todenmukaista, ja näin myös hyödyntämiskelpoista.

Työ opetti minulle ensinnäkin organisoinnin ja suunnittelun tärkeyden. Työtä toteutettaessa törmäsin usein tilanteisiin, joita varten olisi pitänyt valmistautua enemmän. Toki kyky improvisoida on tärkeää ja ehdottomasti hyvä olla olemassa, näissä

tilanteissa se korjasi ongelmia, joita ei olisi ollut alun perinkään kunnon valmistautumisella. Vaikka luova työskentely on vapaata ilmaisemista, vaati se silti selkeät raamit ja suunnitelmat tuekseen, jotta se ei lähde pois raiteiltaan. Voisin jopa kokemuksen perusteella sanoa, että työt, jotka antavat suurta vapautta tekijöille, vaativat jopa enemmän suunnittelua, kuin työt, jotka ovat luonteeltaan rajoitetumpia. Sen lisäksi minua yllätti se, kuinka motivoituneita osallistujat olivat. On vaikeaa sanoa, johtuiko se minusta ja siitä, että tunsin heidät ja olin heidän keskuudessaan pidetty, vai oliko se työmenetelmän synnyttämää motivaatiota ja halua jatkaa itsensä ilmaisua. Loppujen lopuksi voin nähdä argumentin kummankin puolesta ja työ olisikin hyvä toistaa jossain muualla, mahdollisesti niin, että ryhmä ei tunne ohjaajaa. Näin voitaisiin selvittää, onko työ todella se, joka pitää ryhmällä yllä niin vahvan motivaation kuin toteutuksessa oli havaittavissa. Oli motivaation lähde sitten työmenetelmässä tai ohjaajassa, on tämä joka tapauksessa mielekästä puuhaa osallistujille, ja antaa samalla hyödynnettävää tietoa. Se on vaihtoehto sanalliselle haastattelulle ja auttaa ilmaisemaan toiveita ilman että sanallisen viestinnän vaikeudet haittaavat. Nykyisellään, näen sen hyödyllisenä työmenetelmänä ja ehdottomasti hyödyntämisen ja jatkokehittämisen arvoisena.

LÄHTEET

Helsingin Uudenmaan sairaanhoitopiirin www-sivut. 2020. Viitattu 27.5.2020.
<https://www.hus.fi/Sivut/default.aspx>

Mielonen, A. Lalaagheghe, M. (2008) Narratiivinen lähestymistapa psykiatrisiin hoitokokouksiin (opinnäytetyö, Metropolian ammattikorkeakoulu) Haettu osoitteesta
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/1635/Narratii.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Papunetin www-sivut. 2020. Viitattu 5.4.2020. <https://papunet.net/>

Terveyden ja Hyvinvoinnin laitoksen www-sivut. 2020. Viitattu 27.5.2020.
<https://thl.fi/fi/>

Tilli, P (2013). Toisin: minun Asperger-elämäni. Otava